

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

THAILAND - Forhandlinger vil næppe løse den grundlæggende konflikt

Schmidt, Johannes Dragsbæk

Published in:
Raeson

Publication date:
2010

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Schmidt, J. D. (2010). THAILAND - Forhandlinger vil næppe løse den grundlæggende konflikt. *Raeson*, 2(13), 3-4.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

A man with dark hair, wearing a dark suit, white shirt, and a striped tie, is speaking into a microphone. He is looking slightly upwards and to the right. The background is a blue wall with a faint, repeating pattern of the word 'WORLD' in a circular arrangement.

Thailand: “Forhandlinger vil ikke løse den grundlæggende konflikt”

**Iran: Præstestyret - under udvikling eller afvikling?;
EU og Tyrkiet: “EU, glem ikke Tyrkiet!”;
Danmark: Tid til magtskifte?;
Bendt Bendtsen: Bevar flexlånene;
Medier og politk: Facebookratiet bør tages i brug**

RÆSON udkommer på tryk to gange årligt og udsender i den politiske højsæson dette gratis ugemagasin på nettet. Årsabonnement: 250 kr. RÆSON er uafhængigt (enhver artikel er kun udtryk for skribentens holdninger) og non-profit (alle indtægter investeres i magasinet); bladet blev startet i 2002 og har siden bragt flere end 500 artikler. Chefredaktion: Eske Vinther-Jensen (ansv.), Emma Knudsen (daglig redaktør), Nikolaj Vitting Hermann, Jonas Parello-Plesner og Clement Behrendt Kjersgaard (udgiver). Foto credits bl.a.: World Economic Forum, Socialdemokraterne, UN Photo/Jean-Marc Ferre, Facebook, Flickr (“Y_not?”). EVERYBODY WINS

DEJØF

djøf

DJØF er her for at sikre dig den bedste løn, de bedste ansættelsesvilkår og optimale muligheder for at komme videre med din karriere.

Råd om løn, vilkår og kontrakter

Vi kender dit arbejdsmarked bedre end nogen andre. Du behøver ikke vide alt om barselsregler eller aktieoptioner – det gør vi. Brug os før lønforhandlingen, og før du skriver under på kontrakten.

Juridisk hjælp, hvis du bliver fyret

Du er ikke alene, hvis du bliver fyret eller løber ind i problemer på jobbet. Vi har erfaring med de problemer, du kan støde på, og vores advokater står 100 pct. bag dig.

Din sparringspartner til karrieren

Uanset om du læser, overvejer nyt job eller bliver fyret, giver sparring og individuel rådgivning fra vores karrierekonsulenter dig det bedst mulige grundlag for at træffe valg om fremtiden.

Danmarks stærkeste netværk

Vores medlemmer er Danmarks stærkeste netværk. Mød dem til debاتمøder og kurser, få dig en mentor eller lær af andre djøfere i et fagligt netværk, skræddersyet til dig og dine udfordringer.

djoef.dk

DJØF er en uafhængig faglig organisation. Vi er over 70.000 medlemmer, som studerer eller arbejder med ledelse, økonomi, jura, marketing, salg, kommunikation, organisation eller administration i både det private og det offentlige.

RÆSON

THAILAND

“Forhandlinger vil næppe løse den grundlæggende konflikt”

Efter seks uger med demonstrationer og uroligheder i Bangkoks gader, lader det nu til, at parterne har indvilliget i forhandlinger. Demonstranterne - de såkaldte ”Rødskjorter” og støtter af den tidligere ministerpræsident Thaksin - har krævet, at den siddende Abhisit-regering går af og udskriver valg. Spørgsmålet er, om forhandlinger er tilstrækkeligt til at løse konflikten? RÆSON har spurgt Johannes Dragsbæk Schmidt, lektor ved Aalborg Universitet, om konflikten i Bangkok.

Af RÆSONs redaktion

Hvordan er den overordnede politiske situation i Thailand i dag, og hvorfor er forhandlingerne ikke igangsat tidligere?

Kravet fra Rødskjorterne om, at regeringen går af og udskriver valg har haft en stor grad af legitimitet i brede dele af den thailandske befolkning, der tilsyneladende har accepteret, at demokratiske valg skal afgøre landets skæbne.

Denne holdning er ikke blevet delt af overklassen og især ikke af det, man kan kalde den aristokratiske del af overklassen. De har, stort set uafbrudt i gennem de sidste 50 år, siddet på magten i et af verdens mest ulige samfund, hvad angår fordeling af indkomst, ressourcer og adgang til uddannelse og sundhed.

Der er tale om en strukturelt betinget ulighed, og de voldsomme begivenheder med blodsudgydelser, tab af menneskeliv og kaos i Bangkoks gader er et udtryk for, at den store majoritet inklusive de mindrebemidlede og dele af middelklassen i Bangkok ønsker et opgør med uligheden.

Thaksin er i øvrigt selv repræsentant for eliten, men er blevet symbol for de mindre bemidlede som den første, der i Thailands historie forsøgte at føre en form for fordelingspolitik. Noget, der lidt nedladende er kaldt populisme, men for fattige thaier har haft meget stor både symbolsk og reel værdi i form af bedre levestandard.

De forhold har en sammenhæng med tronarvefølgen i Kongehuset, og hvem der sidder på de mest magtfulde positioner, herunder hæren, retssystemet og bureaukratiet som helhed, og det er netop udpegningen af disse beslutningstagere, der reelt udgør kernen i konflikten.

Hvad bliver Abhisit-regeringens næste træk?

Abhisits koalitionsregering har fra starten været meget skrøbelig, idet den for så vidt er formet med militæret som mellemmand. Nogle af dens kritikere mener ligefrem, den styres af en gruppering omkring forhenværende premierminister General Prem Tinsulanonda, der også er præsident for Kong Bhumi-pols Gehejmeråd.

General Prem nævnes ofte som ”Mastermind” bag militærkuppet i september 2006 og har ganske givet også magt over Abhisit regeringen samt dele af hæren. Abhisits næste træk er derfor uløseligt forbundet med Prem.

To udfald er mulige: Et militærkup og en blodig udgang på konflikten og en junta, der hurtigt vil bede Abhisitregeringen om at fortsætte, eller et nyvalg. Begge parter ser ud til at bøje sig og indvilge i nye forhandlinger, men det er tvivlsomt, om der kan opnås et kompromis eventuelt ved Kongehusets mellemkomst.

Under alle omstændigheder vil der gå et stykke tid før de grundlæggende konflikter i det thailandske samfund er løst.

Hvad bliver det næste træk fra Rødskjorterne på gaden?

UDD (”The United Front for Democracy against Dictatorship”) også kaldet ’Rødskjorterne’ vil forsøge at mobilisere en meget stor folkemængde for at imødegå optrængen fra General Prem og de dele af Hærens side, der ønsker et endeligt opgør.

Den tidligere premierminister Chavalit Yongchaiyudh, der er leder af det Thaksin-

orienterede Puea Thai Parti har sammen med en anden tidligere premierminister Somchai Wongsawat bedt om audiens hos kong Bhumipol for at få ham til at gribe ind i konflikten. Både Rødskjorter og Puea Thai ønsker en øjeblikkelig ophævelse af undtagelsestilstanden og opløsning af parlamentet.

Som det ser ud i skrivende stund, vil Rødskjorterne ikke give sig uden disse krav bliver opfyldt, men der er også en fare for en optrapning fra de såkaldte Gulskjorters side, idet de truer med en konfrontation i Bangkoks gader, hvis ikke hæren griber ind snarest.

Vil militæret blande sig?

Militæret er splittet mellem Thaksin-støtter og en gruppe, der er loyal over for de dele af den thailandske elite, der ønsker status quo.

Der er en potentiel risiko for en borgerkrig, idet General Chavalit efter alt at dømme har kontrol over de såkaldte Elite Rangers – et særligt elite regiment, der er specialister i guerillakrig. De præcisionsangreb, der dræbte fire højtstående officerer lørdag d.10 april kan kun være foretaget af professionelle soldater, og de dræbte var kørt i stilling i forbindelse med den snarlige udskiftning af hærledelsen.

Der er for mig ingen tvivl længere om, at Abhisit er kørt ud på et sidespor, og regeringsmagten reelt ligger hos Prem. Det værste scenarie vil være en borgerkrig, idet fraktionerne i hæren kan risikeres at ville bekæmpe hinanden.

Kan Thailands demokrati fremtidssikres – mod at blive afgjort ved demonstrationer eller af militæret?

Fremtidssikringen af Thailands demokrati burde i princippet ikke have noget med hverken demonstrationer eller militæret at gøre, men handler derimod om, at det ikke er i de velbjærgedes og elitens interesse, at der opstår et politisk system, hvor der på demokratisk vis kan vælges en stærk og handlekraftig regering, der går ind for omfordeling af indkomster og lige adgang til velfærd og sociale goder.

Derfor er der et udbredt ønske i den konservative og paternalistiske del af eliten at regeringen uanset politisk styreform, skal være svag og ikke i stand til at reformere samfundet.

Thaksin: er han stadig relevant – eller en omrejsende mediehistorie på vej ud?

Thaksin har hidtil holdt sig lidt i baggrunden, og det er uklart, hvorledes han forholder sig til gadedemonstrationerne. Protesterne får mere og mere karakter af et opgør med bureaukratiet og

militæret, som reelt anses som elitens forlængede arm på de fattiges bekostning.

I en interessant kommentar i Time Magazine udtaler en demonstrant, der er driver en lille forretning: ”Jeg bryder mig faktisk ikke om Thaksin. Det her handler ikke om en enkeltperson. Det drejer sig derimod om at regeringen er ligeglad med den del af befolkning, der ikke tilhører den rige minoritet.” Thaksin har stadig stor symbolsk betydning, men om han stadig er i stand til at styre Rødskjorterne er uklart.

Hvad betyder Thailands ustabilitet i bredere forstand for demokratiets popularitet i Østasien?

Dels har det stor betydning for nabolandene i det autokratiske Cambodia og for militærstyret i Myanmar, og dels bliver situationen fulgt nøje af Kina og især af Det Hvide Hus i USA. Et nyt militærkup i Thailand kan betyde en tilbagerulning af de kræfter, der ønsker en reel demokratisering i regionen, og en legitimering af det, man kan kalde den kinesiske model.

På Filippinerne er der også kuprygter, og den nuværende regering har også stærkt uliberale træk og kan derfor med nogen ret sige, at det er i orden at benytte sig af ikke-demokratiske metoder for at holde sammen på landet, sikre stabilitet, benytte sig af nationalistiske argumenter eller som i Thailands tilfælde henvise til faren for, at oppositionen ønsker en republik og dermed enten en svækkelse eller ligefrem nedlæggelse af kongehuset. ■

Johannes Dragsbæk Schmidt er lektor i Øst- og Sydøstasiatiske forhold ved Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet.

RÆSON

DANMARK

Tid til magtskifte?

RÆSON introducerede i ugemagasinet #7 [17. marts 2010, red.] en interviewserie med politiske iagttagere om oppositionens planer, muligheder og udfordringer. Denne gang har vi spurgt Rasmus Jønsson, politisk kommentator, journalist, og ekstern lektor i politisk kommunikation ved Roskilde Universitetscenter.

Af RÆSONs redaktion

Vælgerne har tilsyneladende taget pænt imod planerne om en ny millionærskat og udskydelsen af skattelettelserne for de højestlønnede. Er disse udspil udtryk for, at S-SF er rykket mere 'til venstre' i fordelingspolitikken? Er det testforslag, som vil blive fulgt op af flere nye skatter – eller er det ekstraordinære tiltag fremkaldt af krisen?

Oppositionen har prøvet mange skattemodeller under VK-regeringen. Ved 2005-valget forsøgte de sig bl.a. med det uforståelige skatteloft og efterfølgende at lægge den sårbare skatteflanke død ved at koble sig på skattestoppet. Med det seneste skatteudspil forsøger de igen at få en selvstændig skatteprofil, og det er en profil, der med millionærskatten i lige så høj grad skal opbygges på værdipolitikken som på fordelingspolitikken.

S-SF har et helt klart ønske om at få gjort skattepolitik til værdipolitik, hvor de står på den almindelige lønmodtagers side, mens regeringen står på millionærernes og bankdirektørernes side. Både Thorning og Søvnal vil gøre meget ud af ikke at sætte skatterne op, hvis de kommer til magten, da de ved, at det er et område, der kan give dem store problemer.

S-SF fremlægger efter sigende en økonomisk kriseplan inden længe. Hvad vil den indeholde? Hvad vil den IKKE indeholde?

S-SF's økonomiske kriseplan er omgærdet med stor hemmelighed, så der har været meget få meldinger om, hvad den kommer til at indeholde. Men S-SF vil gøre meget ud af ikke at lave en plan, der lægger op til, at der skal skæres i velfærden, da de også på det punkt vil forsøge at lægge afstand til regeringen frem mod næste valg. Derimod vil S-SF nok lægge op til, at der skal gennemføres nogle reformer på områder, hvor den negative framing ikke er så voldsom, som den f.eks. er på efterlønsområdet. *Hvad vil de radikales rolle være i en S-SF regering?*

De radikale kommer højst sandsynligt med i en S-SF regering. Der er tydelige tegn på, at de to parter i øjeblikket nærmer sig hinanden.

Tilnærmelserne er nok mest motiveret af erfaringerne fra systemskifte-valget i 2001 og f.eks. det seneste svenske valg, hvor en tæt alliance mellem oppositionspartierne gav et godt resultat. Der er stadigvæk store politiske uenigheder og dårlig kemi mellem de to parter.

At dømme efter de radikales nuværende mærkesager og profilen på de nye radikale politikere, der sandsynligvis vil blive valgt, vil partiet forsøge at indtage rollen som ansvarlig kassemeister i en kommende regering. En sådan profil vil de forsøge at opnå ved at optræde som ansvarlige, reformivrige og som dem, der tænker på de langsigtede løsninger.

Ifølge Erik Meier Carlsen [RÆSON ugemagasinet #9 2010, red.] skal årsagen til det fald, SF oplevede i meningsmålingerne tidligere i år, findes i et illoyalt og flygtigt vælgerkorps, og at Søvnal derfor ikke kan lægge en entydig strategi, der kan sikre SF's fremgang. Har han ret?

Min vurdering er, at SF's krise blev stærkt overdrevet. Siden Søvnal overtog formandsposten fra Holger K. i 2005, er partiet vokset fra 11 til nu at stå til små 30 mandater. I samme periode har SF fået over dobbelt så mange medlemmer, og Søvnal har også leveret flotte valgsejre til EP- og kommunalvalgene. At han falder en smule i målinger og et par politikere langt nede i rækkerne er utilfredse er ikke en alvorlig krise.

Søvnal er blevet en partiejer, der generelt har styr på den politiske kurs og organisation. Oven i det er Søvnal en rigtig tv-politiker – hvilket er meget vigtigt i selve valgkampen – og da SF de seneste par år har moderniseret deres valgmaskine, står de stærkt rustet til næste valgkamp. Så selvom der er meget tilfældighed i

politik, og vælgerne er mobile, er min vurdering at Søvnald med sin nuværende strategi kan holde det høje niveau, som SF ligger på.

Kan man forestille sig et samarbejde mellem DF og en S-ledet regering? Hvorfor/hvorfor ikke?

Jeg har svært ved at forestille mig et sådan samarbejde, og det skyldes:

1) Den personlige kemi mellem de to blokke er enorm dårlig. 2.) Realpolitisk er der på mange stræk stor forskel mellem de to parter. 3) Strategisk er der god musik i at holde DF ude af samarbejdet, da DF er stærkt upopulær både hos svingvælgerne og kernevælgerne i den røde blok.

Vil Helle Thorning-Schmidt reformere efterlønnen, hvis hun bliver statsminister?

Nej, det vil skabe for meget ballade i medierne og med fagbevægelsen.

Hvad vil være vigtigt i ministersammensætningen i en S-SF regering: unge kræfter eller erfarne skikkelser?

Efter næste valg er der få erfarne skikkelser tilbage i de to partier, derfor vil de unge kræfter fylde mest. Og hvis der sker et regeringsskifte ved næste valg, sker det, fordi det har været "tid til forandring". Derfor vil det også være logisk at gøre plads til nye og yngre kræfter. ■

Rasmus Jønsson er journalist, politisk kommentator og ekstern lektor i politisk kommunikation ved Roskilde Universitet. Fra maj 2007 til januar 2008 spindoktor for Ny Alliance.

RÆSON

KRISEN

Krisestyring må ikke stoppe flexlån

Basel Kommiteen under 'centralbankernes centralbank', BIS [Bank for International Settlements, red.], fremlagde i december 2009 en række forslag, der skal hindre fremtidige finansielle kriser. Det er et vigtigt stykke arbejde, men kan desværre betyde, at de danske flexlån ikke kan fortsætte i sin nuværende form. Dermed bliver det dyrere for "familien Danmark" at opretholde den nuværende levestandard.

Af Bendt Bendtsen (MEP, K)

Basel Komitéens fremlagte retningslinjer for et fremtidigt finansielt samarbejde er formentlig udarbejdet med tanke på, at en væsentlig årsag til den finansielle krises dramatiske udvikling var, at de finansielle virksomheder i mange lande løber ganske store risici.

Der har især været en stor ubalance i forholdet mellem de beløb, bankerne låner ud, og måden, hvorpå bankerne selv finansierer disse udlån. Bankerne har selv stillet en form for sikkerhed for de penge, der lånes ud, men i flere tilfælde har man simpelthen ikke sat penge nok i sikkerhed. Dette skal og vil blive adresseret i den endelige lovgivning, og dermed er Basel Komiteens forslag i sig selv sympatisk nok.

Lovgivning er for så vidt vigtig, for på trods af at mange danskere ikke oplever den som sådan, er den finansielle krise langt fra ovre. Det kan godt være, at vi stadig bryster os af at have relativt lave arbejdsløshedstal, men vi har på rekordtid tabt de penge, vi har sparet op til de næste generationer, og de offentlige finanser lider.

Flexlånets goder

De anbefalinger, der foreligger, er i det store og hele fornuftige, og overordnet set vil de finansielle markeder formentlig nyde godt af disse. Medicin har dog sjældent samme effekt på forskelligartede sygdomme, og de danske symptomer er ikke identiske med dem, den finansielle krise har fremprovokeret i andre lande.

Realkreditlånene praktiserer en en-til-en sammenhæng mellem lån på den ene side og obligationer på den anden side. Sikkerheden ligger i dette tilfælde i det obligationslån, realkreditinstituttet har optaget for at finansiere lånet.

Dette gør systemet gennemskueligt og stabilt, hvilket da også har været tilfældet under krisen. Basel Komitéen vil bl.a. nedbringe de risici, som finansielle virksomheder kan løbe, og dermed kræves mere end en-til-en finansiering.

Realkreditlån kan ikke sammenlignes med det gængse banklån.

De populære rentetilpasningslån, eller flexlån, som de kaldes, kan altså blive forhistorie.

Konsekvensen af ovenstående er nemlig, at det simpelthen bliver for dyrt for de danske realkreditinstitutter at udbyde lånene.

I krisetider er renten lav, og det er vigtigt, at "familien Danmark" får mulighed for at udnytte det, så de kan få så mange penge mellem hænderne som muligt. På samfundsniveau kan en afskaffelse af disse lån betyde en milliardregning, som i sidste ende skal betales af ejerne af fast ejendom.

Ikke alle er enige i mine betragtninger. Dagbladet Politiken vil hjertens gerne have afskaffet flexlånene. Mens nogle kommentatorer har idømt flexlånene den sikre død, ser jeg dog anderledes positivt på deres overlevelseschancer. Partierne på venstrefløjen derimod har dog hverken meldt fra eller til.

Institutionel magtkamp

Forslagets gang igennem systemet ser således ud: Efter Basel Komiteen fremlagde sine anbefalinger i december 2009, har Kommissionen indsat disse i et høringsdokument hvor alle interesserede parter kan give sit besyv med. Sideløbende med høringsproceduren er Basel komiteen selv i gang med at udarbejde en kvantitativ analyse, der skal vise, hvilke konsekvenser forslagene helt konkret får for de forskellige EU-lande. Arbejdet med en såkaldt initiativbetænkning om emnet er allerede gået i gang i Europa-Parlamentet.

Jeg samarbejder med min østrigske kollega Othmar Karas [ligeledes fra den konservative gruppe i parlamentet, red.] om initiativbetænkningen, som Parlamentet skal udarbejde. Det er i korte træk en rapport, der udarbejdes uden for de faste beslutningsprocedurer, men Kommissionen gør alligevel klogt i, at tage Parlamentets holdning til efterretning, da vi ellers

vil slå dem kraftigt i hovedet, når de sender deres lovforslag igennem huset.

Til efteråret 2010 - efter Basel Komiteen har fremlagt sine endelige analyser - vil Kommissionen præsentere sit lovforslag, og dette skal efterfølgende igennem Parlamentet og Rådet.

Det er værd at understrege, at Basel ikke er en EU-institution. Der er tale om et mødeforum for 27 landes nationalbanker og institutioner med ansvar for finansielt tilsyn. Komiteen, der udelukkende udarbejder anbefalinger - ikke lovgivning - har medlemmer som Brasilien, Canada, Tyskland, Hong Kong, Indien og USA.

Det er usandsynligt at tro, at vi kan lade Kommissionen træffe en egenrådig beslutning om fælleseuropæiske regler for finansiell regulering. Europa-Parlamentet og Ministerrådet skal give sit besyv med. Brian Mikkelsen [Erhvervs- og økonomiminister, red.] i Rådet, og jeg selv i Parlamentet vil arbejde på tværs af de politiske grupper for at skabe et holdbart resultat i denne sag.

I Europa-Parlamentet fornemmer jeg en vis sympati fra mine tyske og østrigske kolleger, mens Storbritanniens regering i forbindelse med høringsproceduren allerede har meldt sin opbakning til Basel Komiteens arbejde.

Den franske kommissær, Michel Barnier, har allerede fortalt mig, at han har sympati for den danske holdning, og han indbyder til en videre dialog.

At det er en sag, der ligger den danske regering på sinde, kan ses i, at Lene Espersen, daværende økonomi- og erhvervsminister, allerede for et halvt års tid siden tog kontakt til den daværende ansvarlige kommissær Charles McCreevy. Kommissionen har i flere tilfælde nævnt den danske realkreditmodel som et forbillede for resten af Europa. Jeg vil presse dem på deres tidligere udmeldinger.

Lovgivningsarbejdet kan trække i langdrag og vil muligvis fortsætte indtil midten af 2011, men der er en række delmål, vi skal nå. Lovgivningen træder formentlig først i kraft primo 2013. Det er dog i disse tider, at vi skal behandle lovgivning, der i høj grad kan påvirke danskernes velfærd i mange år fremover. Jeg vil yde mit allerbedste for at gøre en forskel. ■

**Fra Bruxelles skriver I RÆSONS UGEMAGASIN:
Dan Jørgensen, Anne E. Jensen, Morten
Messerschmidt, Emilie Turunen og Bendt Bendtsen.**

I artiklen ”Facebookrati?” i RÆSONs ugemagasin #11 [14.april 2010, red.] sætter Rasmus Tue Pedersen spørgsmålstegn ved Facebooks nytte i en dansk politisk kontekst. Lad mig begynde, hvor Rasmus Tue Pedersen slap, ved at stille spørgsmålet: Kommer de sociale medier til at afgøre næste folketingsvalg? Mit svar er nej. Men de kommer til at influere!

Af Kristian Risager Larsen

Facebook rummer et stort potentiale, og det er vigtigt, at man hverken under- eller overvurderer det. Årsagen til, at de danske politiske partier ikke får succes på Facebook, er formentlig, at de ikke udnytter de sociale mediers muligheder for tovejskommunikation.

Igenem internettets historie har vi set talrige debatfora skyde op – om alt mellem himmel og jord. Herimellem findes som bekendt politik. De fleste af disse fora har den fællesnævner, at de har tiltrukket de mennesker, der i forvejen var politisk engagerede. Samme effekt tror jeg, ligesom Rasmus Tue Pedersen, at vi ser på Facebook bl.a. ved hvem der bliver ”fans” af politikere på sitet: Det er historien om Tordenskjolds soldater om igen.

Det forholder sig dog anderledes; ser man på den generelle politiske aktivisme via Facebook, er langt flere politisk engagerede, end det er tilfældet i den politiske debat i andre fora. Forklaringen på den bredere forankring, mener jeg må skyldes, at Facebook er et såkaldt socialt medie, hvor brugerne er på Facebook for at skabe og pleje sociale relationer – og ikke med det specifikke formål at diskutere politik.

Idet Facebook også er genstand for politisk debat, engageres flere brugere dog i den politiske debat ”ad bagvejen”. Det har politikerne øjnet, og derfor har de oprettet fansider for at promovere sig i endnu et medie.

De mest populære danske politikere kan runde 50.000 fans på Facebook. Helle Thorning har eksempelvis 53.000 fans. Sammenlagt kan man på Facebook tælle godt 165.000 fans af partilederne i Folketinget – og jeg forventer kun et meget begrænset personoverlap bestående af journalister og modstandere.

Ud af de knap 2 millioner myndige danske Facebookbrugere udgør det 8,5 %. Ud af en vælgerbefolkning på omkring 4 millioner er det altså kun godt 4 %, der er fans af en af toppolitikerne. Denne procentandel af befolkningen ligger pudsigt nok på niveau med andelen af danskere, der er medlemmer af et

politisk parti. Det er med andre ord en stærkt begrænset skare, der bliver talt til!

Tal med vælgerne - ikke til dem!

Jeg skriver ”tal *til*”, fordi det er her det centrale problem ligger: De danske partier har kun i ringe grad formået at bruge de sociale medier til at skabe dialog – det bliver i høj grad tænkt som endnu en kanal til envejskommunikation, som så akkompagnerer valgplakater og flyers.

Det hører til sjældenhederne at se en fremtrædende politiker give respons på deres blogs’ kommentarafsnit eller Facebook-fansider. Men brugerne skriver flittigt, selvom det måske kun når frem på skærmen hos politikerens sekretær.

Dialog er det ikke, for borgerne får ikke svar på deres kommentarer. Det kan nærmest karakteriseres som en tovejs-monolog – et begreb, jeg har opfundet til lejligheden.

Det er ingen hemmelighed, at toppolitikerne ikke selv skriver deres taler, og at der er sekretærer, der besvarer en del borgerhenvendelser og skriver pressemeddelelser. Ghostwriting er en accepteret del af den politiske virkelighed. I samme dur er det også forventeligt, at ghostwriterne besvarer henvendelser via de sociale medier.

Lars Løkke Rasmussen har ikke besvaret én eneste Twitter-forespørgsel, men har over 5000 følgesvende. På Facebook skriver han ”Jeg er dagligt på Facebook og sætter stor pris på dialogen”, men jeg har ikke kunnet finde ét eneste eksempel på, at han har en ”dialog”, hvor han diskuterer frem og tilbage med sine fans – han tager dog enkelte spørgsmål op fra tid til anden, og det angives, hvornår redaktionen opdaterer Facebook-profilen i statsministerens navn.

Margrethe Vestager, som bruger Twitter mere intenst, har halvt så mange følgesvende, men besvarer kommentarer fra sine potentielle vælgere. Det er samme effekt, vi kender fra forsamlingshusene, når en folketingspolitiker kommer forbi og diskuterer direkte med sine potentielle vælgere – desværre dukker vælgerne

anno 2010 blot ikke op i forsamlingshusene, fordi de har travlt derhjemme på Facebook.

Et eksempel på dialogfokuseret politisk kommunikation er, at De Radikale har søsat projektet 'Vores Skole', hvor man diskutere folkeskolepolitik direkte med undervisningsordføreren. Der er stærk fokus på tovejskommunikation. Selvom der kun er 2500 personer, der har markeret deres opbakning, så er projektet interessant – det svarer til, at Marianne Jelved var taget til møde på en folkeskole. Vælgerne kan komme med idéer og fremstille virkelighedens problematikker – og de får rent faktisk et svar. Med andre ord, så bliver de potentielle vælgere taget seriøst.

Hvis der ingen mening var med eksponeringen på de sociale medier, så ville politikerne hurtigt lukke deres profiler. Som Rasmus Tue Pedersen selv hævder [i føromtalt RÆSON-ugemagasin #11, 2010], kan der være stærk signalværdi i at være med på beatet, og det kan skabe historier i de traditionelle medier.

For at få gavn af de sociale medier skal politikerne gentænke deres strategi. De sociale medier er sande og brugbare tidsrøvere, hvis man bruger dem aktivt, men bliver ligegyldige uden tovejskommunikation. De skal ikke ses som et alternativ til traditionelle medier – som er det scenarie, Rasmus Tue Pedersen opstiller – men i stedet som et supplement.

Facebook kan samle brugerne

Jeg gennemførte i 2009 en undersøgelse blandt danskere, der var medlem af seks forskellige politiske enkeltsagsgrupper på Facebook. Over 2200 respondenter har besvaret et spørgeskema omkring deres politiske deltagelse (målt på 10 parametre) og deres holdninger til politisk deltagelse via Facebook.

Til trods for at undersøgelsen ikke nødvendigvis repræsentativ, kan den under alle omstændigheder bruges til at få en idé om borgernes holdninger. Kun 4 % af respondenterne angiver ingen politisk deltagelse ud over deltagelsen i den Facebook-gruppe, der er grunden til, de har modtaget spørgeskemaet. En meget stor gruppe non-respondents må sandsynligvis dække over en endnu større gruppe politisk "passive borgere".

De borgere, der er politisk passive, bliver derfor opmærksomme på politiske problemstillinger ved hjælp af Facebook – og dermed inkluderes de i demokratiet (selvom man med rette kan sige, at det er en begrænset effekt, og at der er tale om slacktivism snarere end activism). Undersøgelsens respondenter opfatter i øvrigt generelt Facebooks betydning for den politiske dagsorden som begrænset. Når respondenterne skal svare på spørgsmålet om, hvorfor de er medlemmer af Facebook-grupper, svarer 51 %, at de er medlem for at skilte med deres politiske holdninger over for deres Facebook-venner. 35 % tilkendegiver, at de er medlemmer for at påvirke politiske beslutningsprocesser – og dermed har de en opfattelse, at Facebook-grupper har relevans i en politisk sammenhæng. Det var muligt at angive flere

svar, og der er derfor overlap mellem de to nævnte andele.

Jeg hævder ikke, at Facebookratiet skal ind og erstatte noget – men jeg mener, det skal tages seriøst og anses som et supplement til de andre politiske kommunikationskanaler.

Janteloven står i vejen

Sociale medier bliver næppe udslagsgivende for fremtidige valgresultater, men det er primært, fordi alle de danske partier (med undtagelse af DF, som slet ikke bruger facebook) bruger dem på samme begrænsede måde og udstrækning.

At man kan være "fan" af en politiker, mener jeg også er svært for en jantelovsdansker at forestille sig. Det passer langt bedre ind i den amerikanske selvforståelse med idoliseringen. Med Facebooks fansider er der altså tale om, at den amerikanske kultur har taget endnu et skridt ind i den danske.

I takt med at mediernes fokus på den danske politiske scene i det hele taget er blevet meget personfikseret, tror jeg dog samtidig, at den danske jantelovsmentalitet vil lide et knæk. Danskerne skal bare have tid til at vænne sig til tanken om at blive fans.

Obama vandt på bred opbakning

Obamas kampagne var karakteriseret ved at have en bred målgruppe og have fokus på, at borgerne skulle inddrages – både i de traditionelle mediekkanaler, men også ved at viderekommunikere Obamas politiske budskaber. Desuden var Obamas kampagne væsentligt bedre i sin brug af sociale medier end modkandidaten McCains.

De danske partier forsøger at bruge deres egne medlemmer som valgkrigere – mens de amerikanske partier sigter langt bredere og netop har fokus på også at inkludere de ikke-partiaktive. Vi skal dog huske, at amerikansk politik og dansk politik fungerer forskelligt, og at partitilhørsforholdene er forskellige.

Helt essentielt, så var de sociale medier tænkt ind som en central og integreret del af Obamas kampagne – men det erstatter ingen af de traditionelle mediekkanaler. De danske partier har ganske vist sørget for at blive repræsenteret på flere sociale medier som Facebook. Men for næsten alle partierne kører Facebook-tilstedeværelsen som en traditionel envejskanal, der derved tænkes som traditionel envejskommunikation.

Hvis partierne fokuserede på dialog, ville de sociale medier kunne skabe værdi for dem. Det kan de sociale medier ikke gøre, når alle partierne gør det samme – og gør det dårligt. ■

Kristian Risager Larsen er kandidatstuderende ved Institut for Statskundskab, Århus Universitet.

Facebook introducerede den 19. april 2010 [efter artiklens deadline, red.] en ændring fra at personer markerer sig som "fans" til i stedet at markere "synes godt om" (På engelsk: like). Ændringen er ikke p.t. slået igennem på politiker-siderne, men det er sandsynligt, at det vil ske. Med denne sproglige ændring håber Facebook at skabe flere forbindelser mellem brugerne og fansiderne – for politikerne vil det betyde, at flere bliver tilbøjelige til at markere deres opbakning.

RÆSON

IRAN

Præstestyret – under udvikling eller afvikling?

Man hører ikke længere om gadeprotester i Teheran. Efter voldsomme kampe først på året er det tilsyneladende lykkedes den Islamiske Republik at tvinge oppositionen til tavshed. Ifølge Mousavi, lederen af ”Den grønne bevægelse” og tidligere præsidentkandidat, stikker det islamiske regimes problemer dog langt dybere end gadeprotesterne. Fremtiden ser dystert ud for regimet, der ikke kun har svækket sin religiøse autoritet, men også sin folkelige legitimitet. Sideløbende har det statslige sikkerhedsapparat, i form af revolutionsgarden og den paramilitære bevægelse ”Basij”, gradvist opnået en mere magtfuld position i det iranske samfund.

Af Ali Rahigh-Aghsan

Det islamiske regimes evne til i de seneste måneder at slå hårdt ned på ”den grønne bevægelse” (”Jonbesh-e Sabz”) har fået nogle observatører til at hævde, at oppositionsbevægelsen reelt er blevet bragt til tavshed. Det er sket omtrent ti måneder efter det kontroversielle genvalg af præsident Ahmadinejad, der bragte tusindvis af demonstranter på gaderne.

Hvorvidt det er lykkedes den revolutionære garde og de paramilitære ”Basij” at holde oppositionen nede er uvist. Men en ting er givet, nemlig at den islamiske republik står over for langt alvorligere problemer end de mange demonstrationer på gaderne.

De seneste års uroligheder i Iran og styrets hårde magtanvendelsesmetoder kan på mange måder siges at være et udtryk for regimets manglende religiøse og folkelige legitimitet.

Som det ser ud i dag, har den åndelige leder, Khamenei, langsomt undermineret Irans fragmenterede og unikke teokrati, dog uden at have etableret et traditionelt autoritært styre i stedet. I kulisserne står Revolutionsgarden og Basij klar til et langsomt magtovertag. For at forstå udviklingen, må man nødvendigvis se på det teokratiske styre, der blev indført ved revolutionen i 1979.

Autoritet og legitimitet i den Islamiske Republik

Den såkaldte ”Twelver Shi'ism” [en retning inden for Shia-islam, red.] har siden Safavid-dynastiet i begyndelsen af 1500-tallet været den

dominerende religion i Iran. I modsætning til eksempelvis Paven inden for den katolske kirke har denne gren inden for shia-islam har aldrig haft én central legitim religiøs myndighed.

Her er præsterne i stedet organiseret i et netværk, kaldet islamiske lærde (Mujtahids), som er et magtfuldt organ af uafhængige shia-muslimske lærde (Ulama'er) og uden et generelt accepteret hierarki. Den centrale religiøse myndighed har dermed været præget af mangfoldighed og ofte konkurrerende religiøse autoriteter.

For at kunne løse den krise, der opstod inden for shia-islam grundet den manglende hierarkiske styreform og centrale autoritet, indførte lederen af den iranske revolution i 1979, Khomeini, den ret unikke konstruktionen med en ”åndelig leder” (kaldet ”Velayat-e Faqih”). Khomeini indtog selv pladsen som Irans første åndelige leder. Siden hans død i 1989 har Khamenei bestridt posten som åndelig leder.

Den åndelige leder er ikke almægtig, og forfatningen indeholder desuden semi-demokratiske elementer. Eftersom det er de religiøse myndigheder, der skal godkende folkevalgte kandidater, skal det dog understreges, at der ikke er tale om et demokrati i klassisk forstand. Fx vælges præsidenten og medlemmer af parlamentet ved direkte valg, dog under fuld kontrol af ”Vogternes råd”. Rådet er besiddet af central politiske beføjelser i Iran og kan bl.a. overvåge valg, godkende kandidater til alle valg samt afgøre, om de lover, der bliver vedtaget i parlamentet, er i overensstemmelse med

forfatningen og islam. Beføjelserne har givet anledning til visse spændinger mellem de ikke-folkevalgte præster og de semi-demokratiske valgte politikere.

Den åndelige leders magttab

Hvor Khomeini som åndelig leder [fra 1979-1989, red.] havde karisma og religiøs autoritet til at skabe balance mellem de folkevalgte og ikke-folkevalgte aktører i det politiske system, har hans efterfølger, Khamenei, ingen af delene.

Khamenei har ikke de religiøse kvalifikationer, der er nødvendige for at bestride posten som øverste leder, og hans manglende evne til at spille en autoritativ religiøs rolle har gjort positionen sårbar over for udfordringer fra både traditionelle uafhængige samt magtfulde præster og de valgte politikere. Khamenei har derfor været nødt til at indgå i forskellige alliancer for kunne bevare sin autoritet men også for at forhindre, at øvrige politiske aktører ville blive magtfulde nok til at udfordre hans position.

Den første alliance opstod, da Khamenei accepterede en forfatningsreform i 1989, der førte til en forskydning af magt fra den åndelige lederinstitution til republikkens præsident. Denne udvikling er fortsat, og systemets overlevelse blev efterhånden fuldstændig afhængig af magtbalancen mellem en stærk præsident og en svag åndelig leder. Undervejs har præsidenten fået fuld kontrol over en række magtfulde institutioner såsom den udøvende magt, Parlamentet, Ekspertrådet og Evalueringsrådet, mens den åndelige leders magt var begrænset til en række religiøse institutioner.

Udviklingen i Irans magtstruktur er et klart skridt væk fra Khomeinis idé om "Velayat-e faqih"-doktrinen med den åndelige leder. Efter fire perioder med relativt populære præsidenter fra 1989 til 2005 var det vanskeligt, hvis ikke umuligt, for den åndelige leder at beholde sin magtposition uden at foretage endnu en gennemgribende strukturel ændring.

Ved præsidentvalgene i juni 2005 og i maj 2009 skabtes en ny alliance mellem den åndelige leder og præsidentkandidaten Ahmadinejad. De delte et ønske om at gennemføre et markant skift fra det de facto parallelle teokratiske politiske system i retning af et mere traditionelt autoritært regime.

Ud fra et sådant ønske vil demokratiske strømninger opfattes som en alvorlig hindring for sammenholdet af de forskellige magtcentre under den åndelige leder. Ligesom andre autoritære regimer så det iranske autoritære regime sig nødsaget til fortsat at give mere plads til et militær- og sikkerhedsapparat for at sikre sig større beskyttelse eller måske snarere for – gennem undertrykkelse – at få fuld kontrol over den stigende utilfredshed hos oppositionen.

Magtkampen i dag

Efter næsten fem års alliance mellem Khamenei og Ahmadinejad er det gennem de seneste måneder gradvist blevet mere tydeligt, at Ahmadinejad som præsident ikke er i stand til at reducere den igangværende magtkamp. Siden det iranske præsidentvalg i 2009 har den politiske magtkamp bestået af en rivalisering mellem to markante og magtfulde poler.

På den ene side står den nykonservative fløj med den åndelige leder i centrum og på den anden står den nye fløj, den såkaldte 'grønne bevægelse', der består af den magtfulde Rafsanjani, den tidligere statsminister Mousavi, den tidligere præsident Khatami, den tidligere formand for Majlis (parlamentet) Karrubi samt adskillige fra den teknokratiske elite.

Den nykonservative fløj, som er et vigtigt magtcentrum bag den åndelige leder, er alt andet end en homogen gruppe bestående af revolutionsgarden, de revolutionære fonde ("Bonyads") der står for finansiering og implementering af den islamiske økonomi og trossamfundet "Mahdaviéh Hojjatieh", der fungerer som ideologisk arkitektur (kontrolltårn) bag regimes islamiserings program – tre selvstændige enheder med vidt forskellige interesser.

Der er mange latente og diskrete spændinger, der bliver mere og mere tydelige internt hos de nykonservative. Desuden har den voksende offentlige modstand imod regimet øget fragmentationen og splittelsen i den nykonservative fløj. Selv blandt de mest anerkendte figurer og præster.

Flere og flere af de tidligere nykonservative allierede vender desuden, i kølvandet på det omstridte præsidentvalg, den åndelige leder ryggen. Her kan man nævne nogle af de fremtrædende Ayatollahs, der har taget vigtige skridt væk fra den konservative fløj (fx Saanei, Bayat Zanjani og Javadi Amoli). Den sidstnævnte er en af Irans mest fremtrædende konservative præster, som for nylig trådte tilbage som leder af fredagsbønnen i Qom efter at have kritiseret begivenhederne i Iran.

Hertil kommer, at uanset om Khamenei som åndelig leder støtter Ahmadinejad, den gamle eller den nye militære elite, traditionelle konservative eller pragmatiske fraktioner, er han opmærksom på den usikkerhed og de risici, der truer hans magtposition. Blandt andet kan Pasdaran eller trossamfundet Mahdaviéh Hojjatieh, med tætte forbindelser til indflydelsesrige præster i Qom, udgøre en trussel.

Den magtfulde revolutionsgarde

Den nykonservative fløj er præget af en hel del gensidig mistillid og rivalisering. Resultatet er, at revolutionsgarden ser ud til at vinde den

igangværende magtkamp og fremstår som en ny selvstændig aktør på den politiske scene i Iran, hvilket er potentielt alarmerende for selv den åndelige leder. Denne udvikling er accelereret yderligere siden 2009-genvalget af Ahmadinejad, der selv er tidligere revolutionsgardekommandør.

Siden 2005 har Ahmadinejad udpeget 14 tidligere revolutionsgardechefer til sit kabinet og systematisk erstattet Rafsanjanis provinsguvernører med revolutionsgardens officerer. Samtidigt har en ny lov, der tillader revolutionsgarden at opstille en præsidentkandidat, fjernet den sidste hindring af Revolutionsgardens indgriben i det formelle politiske system i Iran.

Revolutionsgarden har gradvist fået meget magt i Iran. Foruden den politiske magt menes de ikke kun at have en enorm indflydelse på Irans legale økonomi, men også at kontrollere store dele af det sorte marked.

Og endeligt er Revolutionsgarden blevet Irans dominerende militære spiller, da de har kontrol med Irans kapacitet til asymmetrisk krigsførelse ved udvikling og brug af Irans ballistiske missiler, med Irans eksterne terrorkapacitet i form af Quds militser, og ikke mindst med landets formodede atomvåbenprogram.

Det mest alarmerende er, at der ikke er nogen formel eller uformel instans i det iranske politiske system, der er i stand til at kontrollere eller overvåge revolutionsgardens militære og økonomiske aktiviteter. Det skyldes blandt andet den kendsgerning, at revolutionsgarden over tid er blevet mere og mere frustreret over den åndelige leders manglende evne til at skabe konsensus omkring Irans politiske ledelse.

Revolutionsgarden ser sig selv som den eneste kvalificerede gruppering inden for den konservative fløj, der er i stand til at styre landet. Den åndelige leders magtposition er dermed blevet reduceret fra en religiøs absolut myndighed til et politisk kontor og en parallelregering mellem Ahmadinejad-administrationen og revolutionsgarden. Den åndelige leders magtposition er i høj grad afhængig af de fælles interesser med disse fraktioner.

På vej mod et traditionelt autoritært styre?

De mange ændringer i Irans politiske system udgør endnu ikke et nyt autoritært regimeskift, men ikke desto mindre er Khamenei gradvist i gang med at underminere den unikke teokratiske styreform med et skift i retning af en traditionel autoritær styreform. Sagt med andre ord har den åndelige leder haft held med gradvist at underminere Irans fragmenterede og samtidig unikke teokratiske styreform uden at være i stand til at etablere nye konventionelle autoritære styreformer.

Selv om konsekvenserne af revolutionsgardens stigende magt er vanskelig at forudsige, er der ingen tvivl om, at stigningen i revolutionsgardens

magtposition på kort sigt har ført til en øget intern elite-rivalisering i det iranske politiske system.

Selv om Ahmadinejad gør en stor indsats for at fungere som en totalitær præsident à la Hugo Chávez og Bashr Asad, har han ikke været i stand til at opfylde den åndelige leders ønske om at standse den igangværende magt-rivalisering og/eller ændre magtstrukturen til de nykonservatives fordel.

Logisk nok har revolutionsgardens voksende magt udløst voldsom modstand blandt en række aktører både internt i regimet og i oppositionen. I denne sammenhæng kan man nævne økonomiske eliter, der er ved at blive skubbet ud af markedet, den traditionelle konservative fløj, som har mistet indflydelse i revolutionsgarden, og befolkningen, der frygter et regulært militært styre.

De voldsomme demonstrationer og de efterfølgende brutale og voldelige konfrontationer i Teheran og mange andre byer i Iran er en klar indikation herpå. Hverken Rafsanjani eller den øverste leder kan fortsætte med at ignorere den udvikling, der i dag udgør en betydelig trussel mod regimet på kort sigt.

På lang sigt, kan de interne ændringer sandsynligvis løse Irans mest alvorlige strukturelle svaghed, nemlig splittelsen i form af to parallelle politiske systemer (den religiøse institution og de semi-folkevalgte institutioner). Den umiddelbare vinder er hverken den åndelige leder eller pragmatikere, men snarere det statslige sikkerhedsapparat, i form af revolutionsgarden og den paramilitære bevægelse "Basij".

Hvis det lykkes for den nye militære elite at overtage fuld kontrol over Irans magtstruktur, hvilket dog er meget usandsynligt, så vil Iran i stigende grad ligne andre mellemøstlige autoritære regimer. Man skal dog huske på, at Iran traditionelt er anderledes end de øvrige styre i Mellemøsten, ikke mindst på grund af de kulturelle, religiøse og etniske tilhørsforhold (persisk vs. arabisk).

Den Iranske pro-demokratiske borgerrettighedsbevægelse, "den grønne bevægelse" fungerer som en reel bevægelse. Den bør ikke ignoreres, og vil tvivlsomt have en langsigtet effekt på det politiske system i Iran. ■

Ali Rahigh-Aghsan er associeret professor ved Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitetscenter.

RÆSON

TYRKIET

EU – opgiv ikke Tyrkiet!

Der er i Europa mange negative associationer forbundet med Tyrkiet, såsom at det er for stort, for fattigt, for kulturelt anderledes og ikke ”europæisk nok” til at blive en del af EU.

Under premierminister Erdogan er en række reformer igangsat; de sidste par år dog ikke med samme hast som tidligere. De europæiske lande bør fortsætte forhandlingerne og holde Tyrkiet på rette reformspor.

Forhandlingsprocesserne vil styrke begge parter: de kan fremme tyrkisk demokrati og civilsamfund – og EU vil få et mere stabilt Tyrkiet og en demokratisk allieret.

Af Yildiz Akdogan (MF, S)

Det ikke tilfældigt, at Tyrkiet ses som ”Europas uønskede barn”. Landet ligger i udkanten af Europa og adskiller sig på flere områder markant fra de øvrige europæiske lande. Siden republikken blev grundlagt i 1923, har man diskuteret, hvor Tyrkiet hører til. Er det en del af Vesten, Mellemøsten eller er det snarere noget helt særegent?

Tyrkiets optagelsesproces har aktualiseret spørgsmålet. Processen udfordrer både Tyrkiets selvforståelse og ikke mindst EU's opfattelse af landet. Under premierminister Erdogan har Tyrkiet gennemgået en række reformer, der har gjort landet mere demokratisk. Men Erdogans reformer skal i lige så høj grad ses som et udtryk for egen indenrigspolitiske overlevelse. Og derfor er spørgsmålet om hans intentioner: øget mangfoldighed eller øget islamisering? – helt centralt.

Premierministeren har en interessant historie i tyrkisk politik. Han har en fortid som meget kontroversiel og konservativ borgmester i Istanbul, hvor han blev anklaget for bl.a. at ville begrænse kulturlivet (han strammede bl.a. reglerne for cafeer og natklubbers lukningstidspunkter). Samtidig har hans tætte relation til sin gamle mentor, den stærkt religiøse Necmettin Erbakan, sat spørgsmål ved, om han i virkeligheden ikke er konservativ og islamisk orienteret.

Til trods for disse bekymringer har Erdogan samtidig iscenesat sig som en reformorienteret, EU-engageret og moderat politiker – bl.a. ved at løsrive sig fra Erbakans parti og stifte sit eget AK-parti. Hans popularitet blandt befolkningen har desuden gjort det svært for hans modstandere at presse ham ud af politik.

Erdogans store satsning har været at udvide republikkens grundværdier: nationalisme og sekularisme. Begge ismer er grundfundamentet i opbygningen af et samlet tyrkisk enhedsstat, som Atatürk [Tyrkiets grundlægger og første premierminister, red.] var initiativtager til. Modsat det decentrale og alt for religiøse osmaniske imperium skulle republikken have den vestlige nationalstat som forbillede. Atatürks tanke om enhedsstaten satte dog visse grænser for mangfoldigheden.

Den snævre tyrkiske definition af national identitet tillod ikke andre identiteter eller etniske og kulturelle baggrunde end den tyrkiske, da landet blev baseret på forståelsen af én enhedsstat med ét sprog og én religion [de ikke-muslimske mindretal som kristne, armenske, jødiske mfl. var undtaget denne regel, red.]. For at ændre den snævre opfattelse af nationalisme nedsatte Erdogan i 2004 en menneskerettigheds-kommission, der skulle forsøge at løse den hidtidige opfattelse af nationalismen. Kommissionens anbefaling blev, at man kunne tillade en underidentitet under den overordnede kappe, der hedder ”tyrker”. Ideen blev hurtigt kritiseret af de nationalistiske grupper og ikke mindst af militæret, hvilket betød, at ideen gik lidt i sig selv. Den nåede dog at sætte nogle spørgsmål i gang i det offentlige rum, som ikke bør undervurderes.

En lignende proces fandt sted i forhold til et andet ”helligt” princip i Tyrkiet, nemlig sekularismen, hvor Erdogan efter en lang, sej kamp vandt over den sekulære og konservative tyrkiske forfatningsdomstol og fik ophævet tørklædeforbuddet på offentlige institutioner – herunder universiteterne. Dermed gjorde han sig til den første premierminister, der ikke alene

udfordrede, men også brød det sekulære tabu om, at alle offentlige institutioner skal være religionsneutrale. En udvikling, der især gjorde ondt på militæret, der hidtil havde påtaget sig rollen som sekularismens vogtere.

Reformerne: øget demokratisering eller øget islamisering?

Erdogans reformproces er blevet nøje målt og vejet indenrigspolitisk af både sekularister og militærfolk. Trods en stærk skepsis og til tider stærk modstand lykkedes det dog Erdogan-regeringen at få presset reformerne i gennem. Også EU har fulgt reformprocessen tæt, og netop denne overvågning og behovet for tilpasning til EU har Erdogan brugt som et argument for yderligere reformer.

Et interessant aspekt af forholdet mellem Tyrkiet og dets minoriteter er Erdogans brug af religiøse og konservative værdier som en national referenceramme. Underordnet om man er kurder, tatarer, laz eller tilhører et andet mindretal, så gælder de grundlæggende værdier som et slags bindeled mellem borgerne i Tyrkiet – værdier såsom familien, muslimske traditioner og kulturen.

AK-partiets seneste kongres illustrerer ønsket om mangfoldige identiteter bundet sammen af et fælles tilhørsforhold ganske godt. Her var en række unge kvinder fra forskellige regioner i Tyrkiet bl.a. klædt i deres regionale nationaldragter, men med bannere eller halstørklæder med teksten "Vi er alle Tyrkiet" – altså ikke "vi er alle tyrkere". Understreget blev det, således at de er en del af landet uden nødvendigvis at være "tyrkere".

Et tredje interessant initiativ, der er blevet søsat af AK-partiet, er synliggørelsen af det tyrkiske flag, som hænger overalt i det offentlige rum i storbyerne.

Derudover har Erdogan som en del af arbejdet for sikringen af kulturelle rettigheder støttet en statslig drevet kurdisk tv-kanal, der siden sidste år har sendt kurdiske nyheder døgnet rundt. Netop sidstnævnte initiativ er et udtryk for, at Tyrkiet har rykket sig på de ellers meget tabubelagte områder såsom kulturel mangfoldighed og mindretalsrettigheder.

Er Erdogan reformist?

Parallelt med de reformorienterede initiativer har Erdogan formået at sætte en række andre processer i gang, der kan rejse tvivl om, hvorvidt han virkelig er reformist eller snarere islamistisk orienteret. Han har gjort plads til religiøsiteten i det offentlige rum, men ikke reformeret de begrænsede religiøse mindretalsrettigheder. Det er fortsat vanskeligt for kristne kirker at besidde ejendom, ligesom det er svært at uddanne præster. Ligeledes sker der stadig overfald på kristne institutioner. Der er altså stadig langt igen før, EU-kriterierne om trosfrihed er opfyldt. Spørgsmålet er, om han ville indføre trosfrihed og -mangfoldighed eller blot afskaffe sekularismen til fordel for udbredelsen af én religion.

Denne problematik er tydelig, når man betragter det alevitiske mindretal, der udgør et sted mellem 20-30 % af befolkningen, men som stadig ikke anerkendes som en selvstændig retning

inden for islam. Sidstnævnte gruppe er kendt for deres store støtte til venstreorienterede partier og er ikke mindst store fortalere for bevarelsen af et sekulært Tyrkiet, hvilket også gør dem mindre populære hos det konservative bagland i AK-partiet, som anser deres liberale livsstil mere som hedensk end som en retning af islam.

Netop de langsomme reformer på det religiøse mindretalsområde kan være en forklaring på, at både alevitterne og æresoverhovedet for verdens 300 millioner ortodokse kristne, patriark Bartholomæus I [der er bosat i Istanbul, red.], er store fortalere for Tyrkiets medlemskab i EU og således støtter reformprocessen. De håber på, at dette måske vil forbedre forholdene for de religiøse mindretal. Også det katolske overhoveds, Pave Benedikt XVI's, støtte til tyrkisk EU-medlemskab kan ses i dette lys.

En anden udvikling, som især har skabt bekymring hos de sekulære kræfter i Tyrkiet, er Erdogans udskiftning af embedsfolk i centraladministrationen, inden for retsvæsenet, uddannelsesinstitutionerne og i medierne med pro-AKP-støtter. Udskiftningen har ført til indførslen af række konservative værdisæt på arbejdspladserne i forhold til alkoholpolitik, længden på de kvindelige ansattes nederdele mm.

Denne udvikling er ikke noget, man skal undervurdere, fortæller mine venner mig. Men selv om jeg godt kan forstå deres bekymring – især kvindernes – så skal man se udviklingen i et lidt bredere perspektiv.

Hvis Erdogan skal nå videre i sin reformproces mod et medlemskab af EU er han nødsaget til at gøre op med den fastlåste magtelite, der ofte været imod store reformer. De har været særligt skeptiske i forhold til udvidelsen af sekulariseringen, hvilket man har set hos en række universiteters rektorer mht. tørklædebærende elever. Men når det er sagt, er det også til Erdogans fordel at have nikkehoveder i de centrale bestyrelser og ledelser frem for kritiske røster.

Den kontroversielle forfatningsreform

Tyrkiet har gennem de seneste år reorienteret sig mod Mellemøsten såvel som Rusland og Kaukasus. Det skyldes i høj grad sikkerhedspolitiske og økonomiske interesser, og modsat tidligere er den diplomatiske dialog til de tidligere "fjender" som Syrien og Iran ikke mindst Rusland øget. Der er også kommet en række handelsmæssige projekter i gang, som har skabet en vis sikkerhedspolitisk stabilitet.

Denne udvikling og især den kolde luft til den tidligere allierede, Israel, har bekymret EU, der på den ene side ønsker, at Tyrkiet skal udgøre en bro til disse lande, men omvendt er bekymret for den tætte dialog til lande som Iran og Saudi-Arabien.

Men Erdogans seneste besøg hos centrale EU-statsledere som Merkel og Sarkozy og ikke mindst initiativet om en forfatningsreform peger dog på, at Erdogans overordnede mål fortsat er en tilnærmelse mod EU.

Det seneste tiltag om en forfatningsreform har været længe undervejs. Forfatningsreformen gør bl.a. op med den høje spærregrænse på 10 %, vanskeliggør forbud mod partier og ikke mindst

bryder den med den berygtede og meget elastiske paragraf om at ”opildne til separatisme”, som ikke kræver mange radikale handlinger eller ytringer, før den kan bruges. Tyrkiets historie taget i betragtning er det en kontroversiel reform og et opgør med 1980’ernes militærmagt og indflydelse på forfatningen. Derfor er det en nødvendig reform, som gavner AK-partiet dobbelt. Dels sender den et reformsignal til EU, og dels styrker den partiets overlevelse.

AK-regeringen bestrider i dag 337 ud af 550 pladser i parlamentet; for at gennemføre ændringen skal der 367 stemmer til. Regeringen skal altså hente minimum 30 stemmer fra oppositionen. Det største oppositionsparti, CHP, har hele tiden været skeptisk over for reformen og især besværliggørelsen af partiforbuddet og tiltaget om at bringe enhver militærofficer for civile domstole i stedet for de militære.

Dette skal ses i lyset af partiets bekymring for Erdogans hensigter og ikke mindst partiets historie, der går tilbage til republikkens dannelse og dermed dets tætte bånd til militæret. CHP har altid betragtet militæret som republikkens og sekularismens vogtere. Og en begrænsning af militærets magt er i CHP’s optik ikke nødvendigvis det bedste for Tyrkiets fremtid.

Partiet går derimod ind for ophævelsen af det forfatningssikrede forbud mod at retsforfølge kupmagere fra 1980, men det er næppe nok til at give Erdogan det flertal, der skal til for at gennemføre forfatningsreformen.

Erdogan er derfor afhængig af det nystiftede parti ”Demokrati Partiet” BDP (som er efterfølgeren af det pro-kurdiske Demokratisk Samfundsparti). BDP er repræsenteret med 20 mandater og ikke særligt begejstret for Erdogan, både fordi han appellerer til en række af de kurdiske stemmer, men også pga. bekymringen om Erdogans reelle dagsorden.

Men da partiet er anklaget af mange fra højrefløjen – ikke mindst konservative sekularister for at have et tæt bånd til terrorgruppen PKK, og anklagerne ikke helt ubegrundede, kan det de blive problematiske, da Erdogan vil blive anklaget for at lave reformer med terrorympatiserende politikere. De næste uger vil vise, hvad der kommer ud af dette tiltag.

Reformrevolution med egeninteresser

Selv om reformbølgen siden 2002 er blevet godt modtaget hos flertallet af befolkningen og ikke mindst støttet af EU, har Erdogan-regeringen også været gode til at bruge reformerne populistisk – ikke mindst brugt dem til at dyrke deres konservative baglands interesser.

Måske er Tyrkiet ikke på vej til at blive et islamisk land, men Tyrkiet er dog under Erdogan-regeringen blevet mere ”konservativt”, hvad familieværdier og traditionelle kønsroller angår. Tørklædebærende kvinder er i dag langt mere synlige i det offentlige rum. Dette kan dog også forstås som et tegn på, at reformerne virker, og mangfoldighed og tolerance er øget.

Ifølge den verdenskendte nobelprismodtager i litteratur, Orhan Pamuk, er Erdogan i et afhængighedsforhold til EU, der ikke efterlader meget plads til andet end reformer.

”Jo tættere Tyrkiet nærmer sig Europa, jo mere magt og indflydelse har Erdogan også i landet. På den anden side har europæerne forholdsvis tidligt gjort det klart, at han skal fjerne sig fra sine tidligere konservative-religiøse værdier”[”Deutschland ist nicht zu tolerant”, Welt, 16. november 2004, red.].

Men dette gør sig kun gældende, hvis processen holdes i gang, og hvad nu hvis EU trækker stikket ud, vil dagsordenen så skifte fra reformering mod islamisering?

Er EU klar til Tyrkiet?

EU spiller en langt større rolle i Tyrkiet end mange medlemslande er klar over, og måske derfor har de enkelte medlemslande svært ved at forstå, hvorfor Tyrkiet reagerer så heftigt på enkelte medlemslandes signalpolitik, hvad enten det er specifikke krav om menneskerettigheder, Cypern eller anerkendelse af det armenske folkemord og dermed bliver en udspecificering af kravene til Tyrkiets optagelse i EU. Tyrkiet reagerer på europæisk kritik ved at trække sig væk fra unionen.

Selv om tendenserne på nuværende tidspunkt er langt fra dette scenario, er det dog min overbevisning, at en pludselig og saglig ubegrundet afbrydelse af kandidatforløbet og dermed Tyrkiets reformproces kan få fatale følger. Siden 2006 har tvetydige signaler fra medlemslandene og ikke mindst blokeringen af størstedelen af forhandlingskapitlerne gjort, at perioden indtil i dag kan betegnes som en reformstille periode. Men det er vigtigt at holde gang i processen.

EU bør accelerere medlemsforhandlingerne med Tyrkiet. Taberne ved en afvisning eller blokering fra EU bliver først og fremmest demokratiet, menneskerettighederne og ytringsfriheden i Tyrkiet.

Holdningen fra EU’s side har siden 1999 og indtil for nylig været, at Tyrkiet ”ikke er klar” til at blive medlem af EU. Debatten omkring forfatningstraktaten og efterfølgende afstemninger i henholdsvis Frankrig og Holland, hvor visse fløje brugte Tyrkiet som skræmmekampagne mod et ja til traktaten, stiller spørgsmålstegn ved, om EU selv er klar?

Tyrkiet er svært at ”absorbere” som tidligere statsminister Fogh udtrykte det. Men uanset hvad argumenterne er, så skal opfattelsen af Tyrkiet i de enkelte medlemslande ændres, hvis EU mener medlemskabet alvorligt på sigt

Hvis ikke EU for alvor ønsker at indlemme Tyrkiet i EU, er spørgsmålet ganske enkelt, om EU har råd til at skabe en destabiliserende nabo, der i så høj grad spiller en rolle i den sikkerhedspolitiske arena både som NATO-medlemsland og som aktiv brobygger mod Mellemøsten og Centralasien?

Tyrkiet har en lang vej mod et reelt medlemskab foran sig, men processens hastighed og karakter er ligeså meget et spørgsmål om EU’s oprigtige ønske om forhandlinger, som det er et spørgsmål om Tyrkiets. Tiden er inde til at mange medlemslande forholder sig til Tyrkiet. Alt andet vil være manglende respekt, ikke alene for Tyrkiet, men i ligeså høj grad for projektet EU.

Det er nu, EU bør bevise, at det er forenet i mangfoldighed og bundet i et demokratisk værdifællesskab. Tyrkiets potentielle medlemskab af EU er den ultimative test af dette udsagn, ligesom Tyrkiets opfyldelse af samtlige krav og kriterier er den ultimative test for, om Tyrkiet virkelig gerne vil være en del af EU-klubben. Jeg håber på og opfordrer til udvikling og fremskridt hos begge parter. ■